

них осіб, які не вказані у ч. 2 ст. 92 ЗК України, і яким земельна ділянка була надана в постійне користування до 1 січня 2002 р., як це вимагалось п. 6 Перехідних положень ЗК України. Але, на жаль, така процедура ЗК України не передбачена, що, до речі, і стало чи не головною причиною визнання неконституційними положення п. 6 Перехідних положень ЗК України. Тому відповідні суб'єкти мають отримувати у власність (користування) земельні ділянки на загальних засадах, проте безконкурентно.

Також вважаємо, що п. "в" ст. 141 ЗК України має бути викладений у такій редакції: *"припинення діяльності суб'єктів, зазначених у ч. 2 ст. 92 цього Кодексу"*. Крім того, ст. 141 ЗК України має бути доповнена п. "ж" наступного змісту: *"ж) право постійного користування земельною ділянкою припиняється в разі смерті громадянина або припинення діяльності юридичної особи, не зазначеної у ч. 2 ст. 92 цього Кодексу, яким земельна ділянка була надана в постійне користування до 1 січня 2002 року"*.

Пропозицію про доповнення ст. 141 ЗК України подібним пунктом свого часу висував В.С. Макаренко¹. Однак дослідник обмежив припинення права постійного користування лише випадками припинення діяльності відповідних суб'єктів, не враховуючи випадки смерті фізичної особи – землекористувача, яка не є тотожною "припиненню діяльності", позаяк це поняття притаманне для юридичних осіб.

Видається, що врахування вітчизняними парламентарями у процесі подальшої законотворчості запропонованих у статті пропозицій, дозволило б значно підвищити ефективність законодавчого регулювання відносин постійного користування земельною ділянкою.

УДК 349.6:336.22

В.М. Комарницький

**ДОЗВОЛИ НА СПЕЦІАЛЬНЕ
ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ:
ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ**

У статті досліджується питання подальшого вдосконалення механізму користування природними ресурсами через призму документів дозвільного характеру.

Ключові слова: *природокористування, право природокористування, спеціальний дозвіл, природний об'єкт, ліцензія.*

¹ Макаренко В.С. Щодо підстав примусового припинення права користування земельною ділянкою [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: www.hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastic.php.

В статті досліджується питання подальшого удосконалення механізму використання природними ресурсами через призму документів дозвільного характеру.

Ключевые слова: *природопользование, право природопользования, специальное разрешение, природный объект, лицензия.*

This article researches the question of future development of environmental resources management in the light of permission documents.

Key words: *environmental management, the right on environmental management, special permission, natural object, license.*

На сучасному етапі розвитку цивілізації людство все більше й більше розуміє небезпечність наслідків недбалого, споживацького використання природних ресурсів. "Аналіз цілої низки конвенцій, рішень ООН, самітів, вищих органів влади держав, світової громадськості свідчить про те, що проблемі збереження біологічного різноманіття" [1] та навколишнього природного середовища в цілому приділяється особлива увага. Але позитивним зрушенням у її вирішенні завадила світова економічна криза. Ні для кого не є секретом, що питання охорони навколишнього природного середовища (особливо питання щодо природокористування) тісно пов'язані з економікою, яка у співвідношенні з екологічною безпекою, на превеликий жаль, відіграє провідну роль.

У 90-ті роки минулого століття, коли проблема зайнятості населення, підтримки й хоча б мінімального функціонування підприємств України була вельми актуальною, питання екологічної безпеки, раціонального природокористування мали лише декларативний характер, що підтверджено у виступі голови Луганської обласної державної адміністрації В.М. Пристюка на засіданні науково-практичної конференції "Шляхи забезпечення екологічної безпеки територій" у лютому 2012 року. Але сьогодні, з урахуванням стану економіки та набранням з 2010 року чинності новою редакцією Бюджетного кодексу України, відповідно до якої половина зборів за забруднення навколишнього середовища залишається на місцях [2], ми можемо сказати, що питанням екологічної безпеки в Україні та раціонального природокористування справді приділяється значна увага.

Зважаючи на вищевикладене (ефективне та раціональне природокористування), держава повинна встановити чіткі критерії надання природних ресурсів у відособлене користування на всій території держави. Адже іноді деякі місцеві ради приймають рішення про свої

вимоги з цього питання, а звідси "кола бюрократичного пекла: коридори, записи, черги, заяви, виписки, довідки, резолюції, підписи, печатки, знову черги..." [3]. Це питання неодноразово розглядалося провідними вченими-юристами, такими як: Н.Р. Малишева, В.І. Семчик, Б.Г. Розовський, Ю.С. Шемшученко, М.І. Єрофеев, М.В. Краснова, Г.А. Бобкова, С.В. Кузнецова та інші, але воно потребує подальшого дослідження й вирішення.

У механізмі природокористування особлива роль належить дозволам на спеціальне використання природних ресурсів. Без них у випадках, визначених законодавством, фізичні та юридичні особи не вправі отримувати для здійснення виробничої та іншої діяльності природні ресурси у відособлене користування. За чинним визначенням спеціальним дозволом на природокористування є документ, який засвідчує право відповідних суб'єктів на використання природних ресурсів. Тобто спеціальний дозвіл є правоустановчим документом, із яким пов'язується виникнення права природокористування. Однак таку ж роль виконують й інші документи (договір оренди, державний акт на право постійного землекористування тощо), без прийняття яких право на природокористування може не виникнути. Тож вплив на виникнення цього права в спеціальних дозволах є особливим. Вони не підміняють собою інші документи, що визначають статус природокористувача (власник, орендар, постійний чи тимчасовий користувач), умови користування природними ресурсами (цільове призначення наданого в користування природного ресурсу, термін користування тощо), а виконують певні функції, завдяки яким чинять суттєвий вплив на організацію та здійснення природокористування. До таких функцій відносяться: контрольна, координуюча, еколого-економічна, санкціонуюча.

Дозволи на спеціальне природокористування можна класифікувати за різними ознаками: за типом природного об'єкта, який надається в користування відповідно до спеціального дозволу; за суб'єктами надання дозволів на спеціальне природокористування; за формою надання; за процедурою надання; за строками дії. Як підстава виникнення права природокористування розрізняються дозволи, що є єдиним документом на право природокористування (наприклад, відстрільна картка - на право полювання), і спеціальні дозволи, що входять до складу документів, що породжують право природокористування.

Особливістю спеціальних дозволів як документів, що породжують право природокористування, є різноманітність їхніх форм. Ни-

ми, як уже зазначалося, можуть бути власне спеціальні дозволи, лісорубний квиток (ордер), лісовий квиток, ліцензія, відстрільна картка. За всієї своєї зовнішньої розбіжності, ці документи мають єдині ознаки: констатують визнання державою необхідності відповідної діяльності, її легітимності; впливають на правосуб'єктність осіб, що отримала відповідні дозвільні документи; є передумовою виникнення права природокористування; установлюють умови природокористування з урахуванням особливостей певної діяльності. Різноманітність же форм дозвільних документів у цій сфері зумовлена певними традиціями в їх застосуванні, які склалися протягом певного часу, і чинять вплив на сучасне законодавство.

Дослідження свідчить про необхідність упорядкування правового регулювання відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням різного роду дозвільних документів. Для цього варто в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища" та в майбутньому Екологічному кодексі України передбачити окремий розділ, присвячений дозвільній системі в галузі природокористування та забезпечення екологічної безпеки. У ньому мають бути визначені об'єкти, на які видаються дозвільні документи (земельні ділянки, водні об'єкти, лісові ресурси, надра, об'єкти тваринного та рослинного світу, виробничі та інші господарські об'єкти, експлуатація яких становить небезпеку для довкілля, види діяльності, здійснення яких несе ризик заподіяння шкоди довкіллю, роботи та послуги, пов'язані з забезпеченням природокористування та охорони довкілля), та система документів дозвільного характеру. Ця система має включати до себе не тільки всі види спеціальних дозволів, а й інші дозвільні документи. У цьому питанні за взірць слід узяти Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності", який до системи дозвільних документів відніс: дозвіл, висновок, погодження, свідоцтво тощо, які дають суб'єктові господарювання право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності. Усі вони застосовуються у сфері природоресурсного права, відіграють певну роль у вирішенні питання про надання права на спеціальне природокористування. Так, аналізуючи цю роль, можна відмітити, що: *свідоцтва* мають підтверджувати певний статус особи (зокрема свідоцтво про державну реєстрацію підприємницької діяльності), який дає право на одержання спеціальних дозволів у цій сфері; *погодження* застосовуються для підтвердження в органі, що відповідальний на певному регіональному рівні за організацію охорони та раціональне викорис-

тання відповідних природних ресурсів, економічної та екологічної доцільності діяльності з експлуатації природних ресурсів, яку планується здійснювати; *висновок* містить оцінку компетентного органу щодо відповідності діяльності, на яку має бути надано спеціальний дозвіл, екологічним нормативам, стандартам і правилам; *дозвіл* фіксує право певного суб'єкта на здійснення відповідної діяльності за визначеними умовами. Слід підкреслити, що дозволи на спеціальне природокористування (а також ті, що надаються на здійснення діяльності, яка несе в собі ризик заподіяння шкоди довкіллю) мають ключове значення для виникнення відповідного права, оскільки саме вони підбивають підсумок роботи з оцінки можливостей заявника на отримання права на спеціальне природокористування здійснювати його (у тому числі на підставі вивчення інших дозвільних документів, які заявник має додавати до заяви на отримання спеціального дозволу), санкціонують здійснення певним суб'єктом відповідної діяльності, пов'язаної з використання природних ресурсів.

Зазначена система документів дозвільного характеру має бути відтворена й у головних природоресурсних законах (кодексах) з урахуванням специфіки відповідних сфер природокористування.

Використана література:

1. Канцурак В. Нашадкам маємо залишити рідкісні види флори й фауни / В. Канцурак // Урядовий кур'єр. - 2011. - 4 листопада. - № 205. - С. 7.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 37 - 38. - Ст. 189.
3. Розовский Б.Г. Всенародная собственность природных ресурсов: монография / Б.Г. Розовский; Луган. гос. ун-т внутр. дел им. Э.А. Дидоренко. - Луганск: РИО ЛГУВД им. Э.А. Дидоренко, 2012. - С. 18.

УДК 349.2

М.О. Савельєва

**ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ІНТЕРЕС"
ПРИ СПІВВІДНОШЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ
ТА КОЛЕКТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН
У ТРУДОВОМУ ПРАВІ**

Проведено аналіз трудового законодавства та наукових праць щодо визначення багатоаспектного поняття "інтерес". З'ясовано роль та значення інтересу при співвідношенні індивідуальних та колективних